

УДК 351.82:338.24:621.39:004.15.2

О. Воробйова

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ НА ФОРМУВАННЯ НОВОГО ПІДХОДУ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ: ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Розглянуто теоретико-методологічні основи електронного бізнесу, який спричинив формування нового підходу в державному управлінні.

Ключові слова: електронна комерція, інформаційно-комунікативні технології, електронний уряд, нова парадигма державного управління.

Сучасні тенденції розвитку електронного бізнесу, які є результатом поширення технологій електронного врядування, закладають теоретико-методологічні та практико-прикладні умови. Це призводить до зміщення владних повноважень від державних органів до квазіурядових організацій, які є користувачами відповідних послуг електронного бізнесу. Його роль у формуванні постіндустріальної парадигми державного управління забезпечується суттєвим впливом на формування урядової політики, яка визначає нову модель практики у взаємодії влади та громадськості.

Електронний бізнес як нова бюрократична парадигма державного управління спрямований на те, аби створити більш гнучку й результативну ринково орієнтовану систему суспільного управління, спрямовану на клієнта-громадянина.

У межах цього аналізу особливу увагу доцільно приділити розумінню змісту нової парадигми, запропонованої С. Карделла, який звертає особливу вагу на “електронний бізнес як мережну організаційну форму владної структури, що повною мірою відображає високий ступінь розвитку горизонтальних зв’язків між її суб’єктами економічної діяльності” [1]. У межах такого розуміння парадигми мережевість є ключовою характеристикою нової форми діяльності уряду. Такий підхід до розуміння змісту нової парадигми ставить питання про пошук нових форм публічного врядування. У такий спосіб постає завдання “ефективного об’єднання дій всіх гравців – уряду, організацій та окремих людей щодо реалізації відповідних прийомів електронного бізнесу” [2].

Перехід від історично-сформованої парадигми державно-управлінських систем до нової парадигми в пострадянських країнах є характерною ознакою розвитку державності й держави в кінці ХХ – початку ХХІ ст. У цей період декларуються певні теоретичні та практичні принципи розвитку державно-управлінських систем, які логічно випливають із нової його парадигми, а фактично і практично мають підґрунтям інституції і механізми, що виникли на основі парадигми державно-управлінських систем минулого. Це свідчить про те, що нова парадигма державного управління, основою якої є електронний бізнес, є закономірною історичною перспективою розвитку держави в умовах інформаційної доби.

Метою статті є здійснити аналіз щодо електронного бізнесу як моделі державного управління в рамках нової парадигми, що вимагає впровадження нових інституцій та механізмів у практику управлінської діяльності, перегляду процедур прийняття рішень з метою підвищення їх ефективності та результативності.

Досягнення цієї мети обумовлює вирішення таких завдань: з'ясувати сутність електронного бізнесу, визначити інструменти для ефективного розвитку державного управління в нових умовах діяльності.

Інформаційна парадигма, на думку В. Дрожжинова, “виходить із побудови вертикальної владної піраміди та вертикальних суб'єкт-об'єктних зв'язків між її структурно-функціональними рівнями. Наявні горизонтальні суб'єкт-суб'єктні зв'язки між структурно-функціональними рівнями владної піраміди ніяким чином не пов'язані, не впливають на розвиток вертикальних зв'язків. Натомість, в рамках нової парадигми владна структура утворюється саме в результаті розвитку горизонтальних зв'язків між її суб'єктами” [3].

Звідси, головне завдання публічного урядування у напрямі реалізації таких прийомів – впевнитись, що складні мережі продукують соціально бажані результати, а відтак гарантують ефективність надання електронних послуг. Це засвідчує “необхідність замінити концепцію ієрархічного бюрократичного уряду на концепцію уряду – адміністратора мережевої державної політики. При цьому такі мережі будуть включати різних гравців: урядові агенції всіх рівнів, квазі-державні та інші неприбуткові організації, підприємства і, навіть, громадян” [4]. Існуюча технологічна система, на думку С. Карделла “пропонує інструменти створення нової системи урядування, яка відповідає сучасним організаційним, економічним та соціальним умовам. Замість вирішення державних справ за допомогою команд, контролю за виконанням правил та впровадження програм уряду можуть використовувати інформаційні технології для побудови самоврядних систем, сприяння функціонуванню ринків, надавати людям інформацію та створювати системи підзвітності. Інформаційні технології не можуть і не повинні ліквідувати весь бюрократичний уряд. Однак вони можуть надати нові інструменти для зміни шляхів того, що і як робить уряд [5].

Це, своєю чергою, забезпечує поширення інформаційно-комунікативних технологій (далі – ІКТ) у практиці державного управління, що у такий спосіб приводить до фактичної автоматизації відповідних процесів прийняття рішень саме в рамках нової парадигми. Натомість в Україні, як і в інших країнах пострадянського простору, інформатизація процесів управління без їх (процесів) попереднього переосмислення відповідно до нової парадигми є недостатнім кроком і небезпечним з точки зору консервування неефективних практик. Саме у виголошені сенсу електронного бізнесу полягає небезпека поширення технократичного підходу до електронного урядування зокрема та державного управління загалом.

Схожої думки дотримуються автори дослідження Інституту економіки перехідного періоду Російської Федерації щодо електронного урядування у розробленому ними документі наголошено: важливо розуміти, що в процесі впровадження інститутів електронного бізнесу повинна відбуватись не стільки інформатизація поточних бізнес процесів, скільки їх перебудова й оптимізація, яка стає можливою завдяки впровадженню ІКТ. Інтернет – це лише нова форма, яка не призведе до ефективності, якщо внутрішня структура державного управління не зміниться [6].

Особливу увагу в цьому аспекті доцільно звернути на концепцію трьох шкіл електронного урядування, які пропонують відповідний спектр рушійних сил, що забезпечують розвиток електронного бізнесу. З точки зору однієї школи, це – Інтернет як єдиний фактор, з точки зору іншої – потенційно безкінечний набір соціальних, економічних, культурних, політичних, законодавчих, технологічних та

міжнародних факторів. Із цього приводу О.Кобелев зауважує, що активне використання стратегій електронного бізнесу слугує необхідною умовою реформування державного управління, а це своєю чергою, обумовлено чотирма факторами – політичним, соціальним, економічним та інституційним [7].

Політичний фактор полягав у тому, що перед урядами колишніх соціалістичних країн стояли завдання трансформувати підвалини систем управління, створити більш демократичні соціальні інститути, сформувати громадянське суспільство, змінити свої відносини із громадянами. Схожі завдання стояли перед країнами, що розвиваються. Окрім того, цим країнам потрібно було вирішувати завдання швидкої модернізації власної економіки. Промислово розвинені країни мали будь-яким чином подолати послаблення довіри громадян до державних інститутів. При цьому громадяни не були згодні на зменшення об'єму і якості державних послуг, але вимагали зменшення державного апарату.

Соціальний фактор виявився у тому, що країни мали вирішити серйозні проблеми, які виникли при переході від індустріального суспільства до інформаційного. У східноєвропейських країнах відбувались фундаментальні зміни в усіх сферах соціального життя. У багатьох промислово розвинених країнах призупинилось зростання рівня життя. Всі ці обставини посилено підштовхували уряди до реформування системи державного управління.

І, нарешті, інституційний фактор проявив себе у тому, що уряди всіх країн все більшою мірою стають частиною глобальної економіки і глобальної економічної системи. Значну роль у житті світового співтовариства відіграють міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй, Світовий Банк, Міжнародний валютний фонд, Світова Організація торгівлі. Зростає також значення різних неурядових організацій. Одночасно багато урядів передали частину повноважень на нижчий рівень. Таким чином виникає нова конструкція: політична і розпорядча влада все більше концентрується на наднаціональному і локальному рівнях.

Таким чином, розуміння електронного бізнесу як нової парадигми функціонування державного управління є важливим мотиваційним фактором для:

- виникнення *нового управлінського середовища* завдяки розвитку трьох груп взаємопов'язаних явищ: *нові просторові умови* (виникнення нових взаємозалежностей ззовні національних кордонів), *цифровий світ*, у якому запорукою успіху стають швидкість і реакція у відповідь; зміни спроможності *сприйняття*, яка робить населення менш пасивним та більш освіченим (зміщення традиційних центрів влади);

- різкого зростання користування Інтернетом та новими інформаційно-комунікативними *технологіями*;

- зниження відповідності традиційного розподілу повноважень між національними, регіональними і місцевими органами влади з огляду на *глобалізаційні процеси*;

- зміни очікувань громадян, які тепер скоріше шукають активної співпраці із державними органами, ніж згодні пасивно приймати інформацію, послуги, правила та програми;

- *нового сприйняття самих себе* як громади чи громадян у суспільстві;

- розвитку мережевої економіки і суспільства, які змінюють вчорашні тенденції централізації, ієрархії та контролю новими – децентралізації, фрагментації та зростанням розпоршеності між географічними громадами;

– нечіткості секторальних і організаційних кордонів, що порушує проблеми приватності та ролі кожного сектора в розробці політики та відповідальності за результат;

– зростання темпу змін.

З огляду на те, що електронний бізнес як нова модель управлінських послуг в інформаційному суспільстві призводить до зміни типу розуміння електронного урядування, що безумовно позначається на функціонуванні системи державного управління. Враховуючи це, умовно цілі електронного бізнесу як нової парадигми публічного урядування складають три групи [8].

Перша група цілей зорієнтована на становлення якісно нового і кількісно покращеного процесу державного управління через скорочення транзакційних витрат; планування, моніторинг і контроль за використанням ресурсів, новий ефективний перерозподіл адміністративної влади і ресурсів всередині держави; об'єднання державних структур та бізнес структур в єдиний інформаційний простір для розробки і проведення комплексної скоординованої соціально-економічної політики.

Друга група цілей виходить з потреби створення “сервісної” підзвітної держави. Отже, це передбачає надання деталізованої інформації громадянам про функції і діяльність певних державних організацій, бізнес середовища та окремих офіційних осіб; активне залучення громадян до процесів прийняття управлінських рішень; надання громадянам і бізнес-установам різноманітних послуг через Інтернет (скорочення вартості послуг, підвищення їх якості і доступності для користувачів).

Третя умовна група цілей виходить із необхідності побудови і підсилення різноманітних громадянських об'єднань як основного елемента інформаційного суспільства. З огляду на це, метою електронного бізнесу є надання послуг і робота в он-лайнному режимі із комерційним та некомерційними організаціями, асоціаціями, політичними партіями; розвиток регіонів (підтримка суспільно-політичних проєктів на регіональному і місцевому рівнях); створення партнерських відносин між державними та недержавними організаціями з метою досягнення соціальних і економічних цілей

Задля досягнення таких цілей нова парадигма державного управління, основу якої становить модель електронного бізнесу, має вирішити такі завдання:

1) удосконалення системи державного управління, оптимізація структури державного апарату, підвищення відповідності державних послуг реальним потребам громадян і організацій;

2) зниження часових, фінансових, матеріальних та інших ресурсних витрат на розробку управлінських рішень із одночасним підвищенням прорахованості наслідків їх прийняття та втілення;

3) суттєве підвищення рівня взаємодії між державними органами і суспільними інститутами як умови формування нових механізмів розробки й реалізації управлінських рішень.

Нові цілі і завдання, які виникають перед державним управлінням в інформаційну добу, потребують нових інструментів та механізмів задля їх реалізації. Своєю чергою, нові механізми можуть бути віднайдені і вибудовані на базі якісно змінених принципів традиційної моделі державного управління. Така зміна принципів державного управління вже відбувається на сучасному етапі світового розвитку і є предметом дослідження науковців.

У цьому відношенні, розглядаючи вплив електронного бізнесу на формування нової парадигми державного управління, доцільно особливу увагу приділити аналізу класичної організаційної моделі. Ця модель, на думку А. Мартового, побудована на семи принципах, базується на ієрархії та бюрократії як основних характеристиках і є сфокусованою на внутрішніх управлінських потребах та наголошує на спеціалізації і стандартизації виробничого, а отже і управлінського, процесу [9]. Службовці, що виконують схожі функції, групуються та організуються у відповідну адміністративну одиницю. Кожна така одиниця відповідальна за власних відвідувачів та зацікавлених осіб (клієнтів), визначає вимоги для отримання, надання її послуг та встановлення показників планування й оцінки діяльності. Для того, щоб забезпечити співвідношення планів одиниць, створюються вищі ієрархічні структури, відповідальні за централізований контроль та координацію. Веберівська модель організації влади та управління поширилась насамперед завдяки економічному ефекту від її запровадження. Операційні витрати на зв'язок та координацію в такій структурованій схемі нижчі завдяки стандартизації та ієрархізації [10]. Ця модель завдяки спеціалізації максимізує ефективність та можливу економію. Окрім того, через розробку та впровадження правил, настанов та ієрархічного нагляду бюрократична модель знижує можливість ненавмисних помилок та авантюристичної поведінки службовцями, а також гарантує неупереджений підхід до клієнта.

Натомість модель, запропонована Е. Сантареллі в 1992 р., розглядає громадян як покупців, що приділяють найголовнішу увагу урядовим послугам [11]. Ця модель проголошує принципи уряду-каталізатора та самоврядування громади. Згідно з нею громадські діячі мають думати про те, як надати громаді можливість впоратись із загальними проблемами. Підхід вимагає від державних службовців партнерства із групами громадян, неурядовими організаціями задля вироблення рішень та ефективного надання послуг. Головною перешкодою до широкого консультування з громадськістю при цьому стають операційні витрати. Маючи постійну нестачу часу, службовці, які стикаються із щоденними управлінськими діями та спілкуються із громадянами чи активною громадою, що намагається вплинути на рішення всередині існуючої системи, вбачають у більш інтенсивному залученні громадян до процесу прийняття рішень непотрібний та небажаний тягар [12].

У цьому сенсі ІКТ відіграють особливу роль. Інтернет поступово перетворився у витратно-ефективну та зорієнтовану на користувача платформу для службовців, що отримали змогу спілкуватись напряму із громадянами та пересилати великі масиви інформації громадськості. Відповідно до моделі електронного бізнесу акцент в роботі зміщується з виробничих потреб (наприклад, ефективності витрат) на задоволення користувачів та гнучкість у наданні послуг. Нова модель акцентує увагу на інноваціях та ініціативності. На додачу в новій моделі державна служба має стати все більш професіоналізованою діяльністю, але все менш стандартизованою. За допомогою ІКТ з'являється можливість надавати послуги за індивідуальним замовленням, враховуючи персональні потреби та переваги.

У межах аналізу особливостей впливу електронного бізнесу на формування нової парадигми державного управління потрібно також звернути увагу на концепцію М. Рейнолдса, який наголошує на тому, що електронне управління загалом несе в собі зміни, які насамперед стосуються процесів державного управління [13]. Загалом він окреслює три категорії процесів, що відповідають напрямкам взаємодії між урядом, бізнес-структурами і громадянами. Процес

залучення відповідає напрямку взаємодії “уряд-громадяни”, процес консультацій – напрямку “державні службовці-громадяни” і процес впровадження – напрямку “уряд – державні службовці” [14].

Прикладами процесу залучення, який забезпечує взаємодію громадян і зацікавлених груп із урядом, є вибори, з одного боку, і лобіювання – з іншого. Можливість залучення громадян до розробки політики через електронні мережі охоплює широке коло шляхів: від відправки електронних листів обраним посадовцям до використання конференц-зв'язку для будь-яких ініціатив щодо розробки нової політики та внесення змін в існуючу. Враховуючи значні можливості, можна організувати залучення різних груп і щодо різних питань, але таке повноцінне електронне залучення ще досі не використовується повною мірою. Останнім часом зростає кількість спроб залучити громадян до діалогу із членами уряду, бізнес-структурами щодо специфічних питань (законопроектів або рамок планів дій тощо).

Важливу роль у формуванні нової парадигми державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства становить модель електронних консультацій. Завдяки цій моделі звичайні громадяни отримують потенційну можливість приймати участь у покращенні загальнообов'язкових правил. Процес консультацій є налагодженням прямих контактів між державними службовцями, з одного боку, і громадянами та групами інтересів – з іншого. Стосовно груп інтересів, то вони мали доступ до державних службовців і раніше. Зміни полягають, насамперед, у тому, що зараз індивідуальні громадяни та групи інтересів починають урівнюватись у можливості такого доступу. Без сумніву, громадяни зацікавлені в такій можливості на відміну від державних установ, але сприйняття цієї зміни зростає з обох сторін. Водночас процес електронних консультацій й досі не набув настільки широкої практики і детального вивчення, аби набути повної визначеності своєї суті.

У цьому аспекті В. Плескач виокремлює шість основних напрямків реформування державного управління, аби забезпечити ефективність електронного урядування та реалізацію електронного бізнесу зокрема. До таких принципів він відносить [15]:

Ефективність. Громадяни вимагають зниження податків, але при цьому не знижують власних вимог до державних послуг. Відповідно завдання урядів – віднайти механізми підвищення рівня послуг за умови їх надання при незмінних або навіть менших державних доходах.

Ринковість. Уряди намагаються запровадити стимули “ринкового” типу, аби виправити недоліки бюрократичної моделі. Деякі уряди, з огляду на це, проводять інтенсивну приватизацію державних підприємств, інші – намагаються спертись на недержавних партнерів, здатних надати потрібні послуги. В обох випадках йдеться про зміну рушійних мотивів державної політики. Основою всіх схожих дій є одна мета – заміна традиційних бюрократичних командно-контрольних механізмів ринковими.

Орієнтація на надання послуг. Опитування громадської думки демонструють, що довіра людей до інститутів управління знижується, а урядові програми сприймаються як неефективні. Відповідно уряди намагаються переглянути систему надання власних послуг населенню. Замість розробки програм активізуються зусилля щодо створення і заохочення нових систем надання послуг, альтернативних таким, що базовані на бюрократичних структурах.

Децентралізація. У багатьох країнах стратегія реформування включає зміщення центру реалізації різних програм на нижчі рівні управління.

Відповідальність за результати. Уряди намагаються замінити системи звітності за нормами і правилами, розробленими зверху і переданими вниз, такими системами, де успіх роботи адміністративної системи оцінюється за результатами безпосереднім споживачем державних послуг.

Відокремлення політичної складової. Уряди багатьох країн, наслідуючи досвід Нової Зеландії, розділюють функції управління, відокремлюючи функції закупівлі послуг (політична функція) від функції безпосереднього надання послуг.

Зазначені вище напрями реформування по суті виходять з одночасного намагання запровадити ефективніші управлінські прийоми бізнес-сектора в секторі державному.

У контексті цього аналізу особливу методологічну цінність становить також концепція російського дослідника А. Михальченкова, який виокремив шість критеріїв відмінності бізнес-управління від управління державного: за оточуючим середовищем, цілями, ресурсами, мотивами, відповідальністю і процедурою призначення керівників [16]:

1. *За оточуючим середовищем.* Великий вплив на цілі і результат діяльності державних організацій чинять системи політичного (через політичні партії і політичних лідерів) і функціонального (через лобістську діяльність груп інтересів) представництва. Окрім того, для державного управління характерний особливий стиль відношень із громадськістю і засобами масової інформації. Останній визначається обґрунтованим намаганням громадськості знати через засоби масової інформації все, що відбувається у державних установах.

2. *За цілями.* Для управління в сфері бізнесу головною, а іноді й єдиною метою є прибуток. Для державного управління цілі різнобічні, і якщо їх джерелом є політика, то вони є узагальненими, їх важко визначити кількісно: стабільність, законність, порядок, забезпечення оборони, зменшення соціальної нерівності, боротьба з бідністю тощо. Якщо йдеться про економічні цілі, то держава повинна брати участь у вирішенні ситуацій неспроможності ринку. У державних організаціях цілі – зовнішні завдання, які мають власні зовнішні детермінанти, причому нерідко базовані на ціннісних уявленнях у суспільстві. У комерційних організаціях цілі з'являються всередині шляхом узагальнення індивідуальних цілей до групових та цілей організації. Тобто, процес відбувається зворотнім шляхом.

3. *За ресурсами.* На відміну від добровільно-погоджувального типу взаємовідносин у сфері бізнесу, державні органи наділені правом примусу в рамках і на основі закону. Ресурси цих органів можуть формуватись за рахунок оподаткування – законного відчуження частини доходів громадян і організацій. Тому державні органи можуть виконувати примусовий перерозподіл ресурсів, базуючись на політично виправданому компромісі між економічною ефективністю і соціальною справедливістю. Примусова мобілізація ресурсів робить мобільним фінансування виробництва.

4. *За рушійними мотивами.* У державному управлінні основним фінансовим джерелом є державний бюджет, який розподіляється представницькими, тобто політичними, органами. Звідси можлива ситуація, коли головним рушійним мотивом стає вдоволення не клієнта, а тих, хто забезпечує (розподіляє і перерозподіляє) фінансові ресурси. У приватному секторі фінансові джерела напряму пов'язані із комерційним успіхом та якістю послуг, наданих клієнту. Надання послуг державною

установою, тип цих послуг, спосіб їх надання не знаходяться в залежності від ринку, а визначаються з огляду на політичну оцінку соціальних і економічних пріоритетів.

5. *За відповідальністю.* У бізнес-управлінні зазвичай існує загалом визначена відповідальність за наслідки прийнятих менеджерами рішень і дій. У державному управлінні відповідальність розмита між багатьма організаціями.

6. *За процедурою призначення (обрання) керівників.* У демократичних країнах керівники державних органів обираються або призначаються обраною особою (особами). Законність особи, яка займає державну посаду, безпосередньо або опосередковано є результатом загальнонародного виборчого процесу. Натомість керівники компаній призначаються лише її власниками. Різниця в процедурі призначення (обрання) керівників може мати серйозні наслідки для функціонування цих інститутів.

Не меншу цінність у контексті розгляду зазначеного проблемного аспекту відіграє концепція І. Агамірзяна, в межах якої визначено три головні складові необхідних змін задля створення мережного уряду, а отже, запровадження електронного бізнесу як основи формування нової парадигми державного управління [17]:

1. *Переосмислення державних агенцій, зокрема завдяки запровадженню в їх роботу інформаційних технологій.* У будь-якій керованій системі державні агенції все одно будуть відігравати важливу роль. Щоб відігравати її ефективно, бюрократичний апарат має бути суттєво реструктурований, аби набути необхідної гнучкості та підзвітності, та просуватись швидше до електронного урядування. Для цього розробники державної політики повинні:

- реформувати державну службу, включаючи підвищення платні за результати праці та реформовану кадрову систему;
- заснувати виконавчі структури та неприбуткові, фінансовані урядом компанії, які мають більшу гнучкість ніж традиційні урядові агенції, але, водночас, більш відповідальні за результати;
- підтримувати створення проектів поза межами існуючих теорій, зорієнтовані на інновації, у яких зацікавлений уряд;
- створити функціонально-зорієнтований електронний уряд, що пропонує самообслуговування.

2. *Сприяти розвитку мереж у третьому секторі та створити умови для підзвітності.* Нова модель потребує перенесення акценту з уряду як організаційної структури до урядування. Іншими словами, в мережевому світі уряд замість керування державними програмами буде організовувати та фінансувати мережі. Отже, треба докласти зусилля задля передачі певних повноважень активному неприбутковому секторові. У межах цього державна політика повинна:

- забезпечувати ресурсами організації, які виконують урядові завдання більш гнучко, але вимагати підзвітності;
- уповноважувати третій сектор та громадян вирішувати проблеми та розробляти нові шляхи фінансування їх власних зусиль.

3. *Створити інформаційно залежне, мережеве управління.* Спроможність ІТ працювати з усіма типами інформації, що може бути дешево зібрана, широко розповсюджена та доступна у будь-який час, робить можливими абсолютно нові методи управління. Як результат, третя головна складова створення нового типу урядування стосується переваг використання інформаційних технологій задля

вирішення проблем державної політики. Розробники державної політики повинні використовувати ІТ задля:

- створення висхідних складних систем, здатних до пристосування, в багатьох сферах державної політики, включаючи національний захист, транспорт та охорону здоров'я (в цих системах індивідуальні гравці, що використовують ІТ-інструменти, приймають рішення та виконують дії, які в загальному вигляді ведуть до найоптимальніших наслідків);

- скеровування ринків на службу суспільним цілям;
- надання громадянам інформацію;
- тримання уряду підзвітним.

Трансформація бюрократичного уряду через мережне урядування є важливою, якщо ми хочемо бути впевненими, що уряд ефективно вирішує міриади нових проблем, які виникають зараз. Шлях такої трансформації ґрунтується на передачі зменшеним урядом багатьох повноважень вільним ринковим силам [18].

Таким чином, можна з певністю стверджувати, що поширення електронного бізнесу супроводжується “реінжинірингом” усієї системи управлінських процесів, а відтак сприяє подоланню стереотипів бюрократичної культури.

Нова парадигма державного управління, яка формується унаслідок впливу електронного бізнесу, певною мірою “вирішує проблему неспроможності традиційної адміністративної моделі державного управління ефективно функціонувати в сучасному середовищі. Отже, вона безперечно кращим чином пристосована до нових умов” [19]. Водночас, електронне урядування не позбавляє інформаційне суспільство власних проблем і специфічних викликів. Сучасні наукові дослідження фокусуються на низці проблем інформаційного суспільства, серед яких:

- формування одночасно гнучкої та загальної державної інформаційної політики, зокрема щодо управління Інтернетом;
- збереження національної ідентичності та безпеки в умовах посилення глобалізаційних процесів;
- підвищення очікувань громадян та необхідність формування міжсекторальних зв'язків нового типу;
- проблема культурних та парадигмальних змін, концептуальних рамок;
- потреба посилення підзвітності уряду та прозорості його дій;
- виникнення і посилення цифрового розриву, проблеми доступу;
- питання інформаційної безпеки;
- захист приватності та підвищення довіри до державних органів;
- проблеми балансу між державною таємницею та правом громадянина на інформацію;
- запровадження ІКТ у специфічних сферах державного управління.

Вирішення цих проблем в умовах розвитку інформаційного суспільства відкриває методологічну перспективу розвитку електронного бізнесу як засобу реалізації електронного урядування, а відтак сприятиме шляхам оптимізації взаємодії громадськості, влади та бізнес середовища.

Висновки

Отже, здійснений нами аналіз дав змогу розглянути сутність, особливості впливу електронного бізнесу на формування нової парадигми державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства, відповідно до цього було конкретизовано основні фактори, які впливають на утвердження електронного бізнесу, та основні проблеми, які перешкоджають його реалізації, що тим самим

дозволило проаналізувати механізми державного управління сферою реалізації електронного бізнесу в Україні.

Література

1. Карделл С. Стратегическое сотрудничество [Текст] / С. Карделл. — М. : Фаир-Пресс, 2005. — С. 55.
2. Там же. — С. 176.
3. Дрожжинов В. И. Электронное правительство: Рекомендации по внедрению в Рос. Федерации [Текст] / Дрожжинов В. И. — М. : Эко-Трендз, 2004. — С. 107, 108.
4. Карделл С. Стратегическое сотрудничество... — С. 196.
5. Там же. — С. 204.
6. Коган К. Е. Электронная коммерция в России: проблемы и перспективы / К. Е. Коган // Современные наукоемкие технологии [Текст]. — 2004. — № 4. — С. 103.
7. Кобелев О. А. Электронная коммерция [Текст] / О. А. Кобелев, Г. Я. Резго, В. И. Скиба. — М. : Перспектива, 2003. — С. 117.
8. Манойлов А. В. Государственная информационная политика в особых условиях [Текст] / А. В. Манойлов. — М. : МИФИ, 2003. — 388 с.
9. Мартовой А. В. Сущность и основные характеристики электронного бизнеса, электронной коммерции, электронного и интернет-маркетинга / А. В. Мартовой // Культура народов Причерноморья [Текст]. — 2004. — № 56. — Т. 1. — С. 148.
10. Державне управління: філософські, світоглядні та методологічні проблеми [Текст] : монографія / кол. авт. : В. М. Князєв, І. Ф. Надольний, М. І. Мельник та ін. ; за ред. В. М. Князева. — К. : Вид-во НАДУ “Міленіум”, 2003. — 320 с.
11. Сантарелли Э. Природа электронной коммерции: имеют ли значения транзакционные издержки? / Э. Сантарелли // Российский журнал менеджмента [Текст]. — 2004. — Т. 2. — № 3. — С. 35—46.
12. Там же. — С. 36, 37.
13. Рейнолдс М. Электронная коммерция [Текст] / М. Рейнолдс. — М. : Лори, 2008. — 560 с.
14. Там же. — С. 63.
15. Плєскач В. Л. Технології електронного бізнесу [Текст] / В. Л. Плєскач. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. — 223 с.
16. Михальченков А. И. “Электронный округ” в “Электронной Москве” / А. И. Михальченков // Информационное общество [Текст]. — 2003. — № 1. — С. 73, 74.
17. Агамирзян И. Р. Мировой опыт реализации концепции “электронного правительства” / И. Р. Агамирзян // Информационное общество [Текст]. — 2002. — № 1. — С. 57, 58.
18. Там же. — С. 59.
19. Широков Ф. В. Электронная коммерция [Текст] / Ф. В. Широков. — М. : Прогресс, 2000. — С. 17.

O. Vorobyova

THE IMPACT OF E-BUSINESS ON THE FORMATION OF THE NEW APPROACH IN PUBLIC ADMINISTRATION: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ANALYSIS

The theoretical and methodological bases of e-business that caused the formation of the new approach in public administration are considered.

Key words: electronic commerce, information and communication technology, electronic government, the new paradigm of public administration.